In nomine ſancte ac indiuidue trinitatis.
Incipit prologus tertie partis ſumme beati
Antonini archipreſulis florentini ordinis pre/
dicatorum.

Aſtitit regina a dextris

tuis in veſtitu deaurato circūdata varietate: ps.
44. Uerba iſta pphete loquentis ad dñz deum
exponi poſſunt de virgine glorioſa aduocata ec
cleſie: que regina eſt ex regali progenie exorta:
mater regis angeloꝝ ſe rōne regens: ⁊ interiores
⁊ exteriores ſenſus dirigens. Aſtās .i. ſtās nūq̄
cadens in aliquod peccatū nec veniale ſed ſemp
recta ante dñm ad aduocādū p nobis. Stat eiz
mater ante filiuz ait bernardus: oſtēdēs pect⁹ ⁊
vbera a dextris glorie: cū etiam erat in mundo
per cōtēplationem in veſtitu deaurato: ſtola ve
ſtita īmortalitatis ꝑtioſiori oī premio beatorum
ſicut aurū excedit oīa metalla. Stola duplici .ſ.
glorie ⁊ corporis glorificati ſm Aug. ⁊ ber. ī ſer
monibus ſuis: circūdata varietate priuilegiorūz
ſ. plurimoꝝ. Et hec ſm illō apo. 12. Mulier ami/
cta ſole .ſ. virtutuz: quod pertinet ad eius in pñti
rectam cōuerſationē: que regina fuit aſtās a dex
tris dei. Et luna ſub pedib⁹ eius id eſt omnis de/
fectus ſub ea. Luna enim defectū patitur p ſui
mutationē. Et omnes ſancti patiuntur nūc defe
ctum glorie corporū ſuoꝝ: ſed hic defectus ſub
virgine eſt q2 in veſtitu deaurato .i. gloria reful
genti etiam corporis ad eius cōpletam beatifica
tionē. Et in capite eius corona ſtellaꝝ .xij. i. excel
lentia .xij. priuilegioꝝ quorum varietate eſt cir/
cundata ad eius exaltationem. Poſſūt etiā dic/
ta verba verificari de qualibet aīa fideli: q̄ mē/
brum eccleſie vt regina aſtat a dextris dei rōne
non paſſione ſe regens: ⁊ recta a dextris .i. inten
tionem dirigens ad bona glorie in agendis: ī ve
ſtitu deaurato induta .ſ. dilectionis circūdata va
rietate actuū diuerſarum virtutū: quibus ſe ex
ercet ⁊ alios fideles quoꝝ conuerſatione circū/
datur videt ſe exercere aliquādo in actu humi/
litatis aliquando in actu miſericordie ⁊ liberali/
tatis: aliquos ī iuſticia: aliquos ī abſtinētia: ⁊ ſic
de alijs. ⁊ eos vel imitatur vel admiratur vel in
ſe humiliat. Sz cōꝯ dicta verba ⁊ ꝓprius ītelligūt
de eccleſia ſancta in generali. Ideo aūt in ſingu
lari dicitur regina: q2 vna eſt ſacroſancta mater
eccleſia. Uñ cyprianus vnam eſſe eccleſiam in
cantico canticoꝝ ſpūs ſanctus ex perſona xpi dñi
deſignat ⁊ dicit. Una eſt colūba mea pfecta mea.
Hanc eccleſie vnitatem ⁊ beatus apoſtolus pau
lus docet ⁊ ſacramentū vnitatis oſtendit dicens.
Unum corpus ⁊ vnus ſpūs ⁊ vna ſpes vocatio
nis veſtre. Unus dñs vna fides vnū baptiſma
vnus deus. Quā vnitatem tenere firmiter ⁊ vē
dicare debemus maxime nos epī: qui in eccle/
ſia dei preſidemus. Nemo fidei veritatē perfi/
da preuaricatione corrūpat. Eccleſia vna ē que
in multitudinē latius incremento fecūditatis ex
tenditur: quō radij ſolis multi ſunt: ſed vnum lu
men: ⁊ rami arboris multi ſunt: ⁊ robur vnuz te
naci radice fundatū. ⁊ quō de fonte vno riui plu
rimi defluūt: ⁊ nu. meroſitas lz diffuſa videatur
exundantis copie largitate: vnitas tamen ſerua
tur integra in origine. Auelle radium ſolis a cor
pore: diuiſionez vnitas nō capit. Ab arbore frā
ge ramū fructus germinare nō poterit. A fonte
precide riuū: preciſus areſcit. Sic ⁊ eccleſia dñi
luce perfuſa per totū orbem radios ſuos porri
git. vnum tñ eſt qđ vbiq3 diffunditur. nec vnitas
corporis ſeparatur. ramos ſuos p vniuerſum or
bem copia vbertatis extendit: profluētes largi
ter riuos latius pandet: vnuz tñ caput eſt ⁊ vna
origo ⁊ vna mater. Una mater eſt eccleſia fecū/
ditatis copioſa. Adulterari nō poteſt ſpōſa xpi.
incorrupta eſt ⁊ pudica: vnā domū nouit ⁊ vni⁹
cubiculi ſāctitatē caſto pudore cuſtodit. Hec cy
prianus. 24. q. i. loquitur. Et in dictis vbis pſal/
miſte tria notantur de eccleſia. ¶ Morū ſancti
tas ibi. Aſtitit regīa a dextris tuis. ¶ Cognitionū
claritas ibi in veſtitu deaurato. Statuum multi
plicitas ibi circundata varietate.

Quantum ad primum

Eccleſia ſancta regina dici poteſt rōne deſponſa
tionis: q2 xpo deſponſata eſt: qui vt habet apo.
19. c. Eſt rex regum ⁊ dñs dominantiū. ⁊. 2. cor. 8
inquit apoſtolus. Deſpondi vos .ſ. fideles omnes
qui ſunt ipſa eccleſia virginem caſtam exhibere
xpo. Hoc deus promiſerat per oſee pphetā3. 2.
c. dicens. Deſponſabo te mihi in fide. Regina ēt
dr̄ eccleſia rōne promiſſionis: q2 ſibi promittit
regnum celoꝝ .ſ. cūctis vere fidelibus. Hierony
mus ad ruſticum. Nihil felicius xpiano: cui pro
mittitur regnuz celorū. Unde ipſe rex dñs ieſus
xps dicturus eſt fidelibus ſuis. Uenite benedic/
ti patris mei pcipite regnū vobis paratū. Mat.
25. ¶ Dicitur etiam eccleſia regina ratione recte
ſue gubernationis: q2 bene ſe regit in ſuis actio/
nibus ſm rōnem agens nō paſſionibus ſupatur
Nam vt dicit nicholaus papa. Rex dici nō po/
teſt: qui nullo ſalubri regimine corpus regit: ſed
lubrica eneruatione eius illicitis motibus cedit

z.q.i.ſcelus. Etiā ſi tal' hēt ſ̄giā dignitatē tpalē
ſꝫ ecōtra vt dic̄ beda. Paup ſ̄ occlto regnat hū
do deū.ſ.p grām. Vñ ⁊ clerici q ſunt pncipales
ī eccl'ia portāt clericā ī modū corone: tāq̄ʒ reges
ſpūales:q2 ſe ⁊ alios ṽtutib⁹ regere dēbēt ⁊ bois
exēplis vt dicit Hiero.12.q.i.duo ſūt. Quidā ēt
ſapiēs ait. Si aīo.i.rōe te rexeris rex eris: ſi cor
pore ſ̄ir⁹. Ecce pncipiū ſ̄ctitatis moꝝ viuere ⁊
agere ſ̄ʒ rōnē. Hec āt regia eccl'ia aſtat.i.ſtat añ
deū ad ei obſequēdū. Stat ḡ recta ñ cadit ī ali/
qd̄ crimiāle. Et ſi ī venalia labat̄:q̄ potius ſūt ī/
pulſus ⁊ ceſpitatiōes ad cadēdū q̄ʒ caſus ſ̄ʒ illō
ps. Impulſus.ſ.diabolo:⁊ euerſus ſū.ſ. a ſēſuali
tate: q̄ſi ꝓpiquus ad caſū p cōplacētiam ei⁹: vt
caderē.ſ.ī mortale:⁊ dñs ſuſcepit me.ſ.retinens
ne caderē. Nā vt ait apl's:dñs elegit ſibi ſpōſaʒ
ñ hñtē maculā mortalis peccati:nec rugā erro/
ris. Vñ dic̄ Hiero. Qui ē aliq̄ ſorde peccati pol
lutus.ſ.mortal' de eccl'ia dici ñ pōt nec xpo ſub/
iectus:de pe.di.i.eccl'ia. Quis ḡ aliqui bōi d̄ ec
cl'ia cadāt.ſemp tñ eccl'ia ſtat recta ī bōis q re/
manēt ī grā:⁊ hi dñt eccl'ia nūero ⁊ merito.vñ
eccl'iaſtes p'io. Generatō pterit eoꝝ.ſ. q ſ̄cedūt
ab eccl'ia peccādo:generatio aduenit.ſ. coꝝ qui
ad fidē vel penitētiā reuertunt̄:⁊ iſti d̄ nouo ve
niūt ad eccl'iā.terra āt.i.eccleſia ī eternū ſtat.ſ.
recta ⁊ firma. Stat āt eccl'ia ante deū ſemp ī mē
te eū hñs:ac ſi videat pñte:ſm illud ps. Prouidē
bā dñm ī ꝯſpectu meo ſemp. Vñ ⁊ Hiero. Oia
q̄ faciūt ſ̄cti ī ꝯſpectu dei faciūt:ſiue mādūcent:
ſiue bibāt:ſiue aliud faciāt. Etiā ſi iſti maluʒ ali
qñ faciūt:malū corā deo ⁊ ī ꝯſpectu eius faciūt
ſicut ille q dixit.ſ.Dauid. Malū coram te feci:
q2.ſ.ꝯtinuo penitet.i.ꝯ̄ſcit⁹ edicūt peccaui. Pec
catores āt fugiūt a facie dei cum peccāt:q2 neſci
unt ad pñiam reuerti:ſicut legit̄ de caym de pe.
di.i.⁊ venit. Aſtat regia eccl'ia corā deo ꝓmpta
ad obediēdum mādatis eius:⁊ honorādū eum
⁊ aduocādū ꝓ filijs ſuis orādo:cuius petitiones
ſemp ſunt deo grate ⁊ accepte: q̄uis miſtri eius
aliqñ ſint praui. Hec ē regia Heſter. Que orna
ta ⁊ decorata valde aſtitit añ aſſueruʒ ſpōſuʒ ſu
um:q̄ q̄uis ex magnitudīe potētie ſue exterrita
fuerit:tñ ex dulcedīe locutōis eius ꝯſolata:fidu
cia reſumpta petiit ⁊ obtinuit liberationeʒ gene
ris ſui heſter. c°. Sic eccl'ia ſtat orādo añ xpꝫ
mūdi mōarchā:ſed attenta magnitudīe ſua ⁊ re
ctitudīe q̄ſi deficit timēs ⁊ tremēs ob reuerētiaʒ
ſed cū fiducia petēs liberationē ppl'i ſui.i.electo
rū de manib⁹ diaboli ⁊ interitu mortis eterne:
obtīet. Aſtat āt a dextris ñ a ſiniſtris:vt ſynago
ga:q̄ ad tēporalia reſpiciebat:ſignata p ſiniſtrā
Sꝫ eccl'ia ī ſpūalibus pcipue ſe exercet: q̄ ſignā
tur p dexterā. Et ī agēdis ñ hēt ītentionem ad
mūdum:ſꝫ ad ſupnā gl'iam:q̄ ſignat̄ p dexteraʒ
ſm illō Ma.25. Statuet oues a dextris:adim/
plēs illud apl'i. Oia quecūq̄ʒ facitis ī ṽbo vl' ope
re:oia ī gl'ia dei facite:a dextris aſtat ſupna cōtē
plās. Et ex magnitudīe pmioꝝ: ⁊ ſpe eoꝝ labo
rare ⁊ opa bōa ꝯtinuare ñ ceſſās q̄ dextera dñt̄
ſm illud Mat.6. Neſciat ſiniſtra tua qd faciat
dextera.i.ī bōis operib⁹ ñ ſe īmiſceat ſiniſtra in
tētio. Et ſic pꝫ ſ̄ctitas moꝝ ī illis trib⁹ ṽbis: re
gia p regimen ṽtutū aſtitit p vitationē vitioꝝ: a
dextris paffectum ſupernoꝝ.

Secundo oſtenditur

cognitionū claritas:cū dicit veſtitā eſſe reginaʒ
iſtā veſte deaurata.i.hitu ſapiētie. Significat.n.
auꝝ ſm greg.ſapiam ꝓpt̄ fulgorē ſue claritatis.
Sicut.n.auꝝ ē pcioſi⁹ cūctis metallis ⁊ clarius:
ita ⁊ ſapia pcioſior eſt cunctis opib⁹: ⁊ oia q̄ de
ſiderant̄ huic ñ valēt ꝯpari. Hēt āt claritateʒ ſa
pia ī ſe. Clara ē.n.ſapia ⁊ nūq̄ʒ marceſcit vt dr̄ ſa
pīe.6.ī Intellectu dat claritatē noticie ī ſe ⁊ ī ali
is.ſapie.8.dr̄. Preclaritās ī cōicatiōe ſmonum
illius.ſ.ſapie. In ꝯſpectu hominuʒ dat claritatē
fame.ſapie.8. Hēbo ꝓpt̄ hāc claritatē ad turbas
⁊ honorē apud ſeniores: ⁊ demū pducit ad de
uʒ clariuʒ aſpectuʒ ſapie.6. Cōcupiſcētia ſapie de
ducit ad regnuʒ ppetuuʒ. Hec āt ſapia q̄ ē veſti
tus deauratus eccl'ie:eſt noticia diuinoꝝ ⁊ agen
doꝝ cum guſtu eoꝝ:q̄ vtiq̄ʒ ñē ſine grā ⁊ dei di
lectiōe:vñ dr̄ ſapie.7.q ſapia in aīas ſanctas ſe
trāffert ⁊ amicos dei ꝯſtituit:⁊ de hac loquit̄.ibi
ſapiēs in plurib⁹ capitul'. Apparet āt ſapia mira
bilis eccl'ie ī multis pcipue ī tribus. In ei⁹ do
cumētis. De eius ſacramītis. Ex eius tormētis.
Documēta ei⁹ pncipalia ſunt:lex vetus ⁊ no/
ua ſane īellecta cum alijs libris ſacre pagine: q̄
ſunt ṽba a diuina ſapientia ṙuelata deutero.4.
En popul⁹ ſapiēs ⁊ itelligēs gēs magna q̄ habꝫ
deos appropiquātes ſibi.ſ.docēdo eum. Tāta
ē ſapia ſcripture ſacre:tāta ꝓfunditas eius:vt nl'
lus valeat plene ītelligere. Tot īnumerabiles li
bri editi ſunt ad ei⁹ expoſitionē: ⁊ quotidie no
ui ſēſus reperiunt̄. Doctores habuit eccleſia plu
rimos ī oī tēpore ſapientiſſimos :ī oī ſcīa ēt mū
di:quorū ſapie nō potuerunt reſiſtē heretici iu/
dei vel pagani cū oibus ſuis philoſophijs vel
eloquentijs ⁊ argumētis. Sꝫ ſicut in figurā ṽga
moyſi verſa in ſerpentē d̄uorauit virgas mago
rum verſas in ſerpentē:exo.8.ita doctrina ſeu ſa
pientia xpi:que recta eſt virga deuorauit.i. cōfu
dit ⁊ deſtruxit ſapiam:que recta videbatur ipi/
tis argutā ⁊ aſtutam philoſophoꝝ ⁊ mundanoꝝ
ſ̄ʒ illud ps. Ois ſapia eorū deuorata eſt. Et hoc
eſt qd̄ ꝓmiſit xps ſapia pr̄is diſcipulis ſuis. Ego
dabo vobis os ⁊ ſapiam cui nō poterūt reſiſtere
oēs aduerſarij vr̄i. Nulla lex eſt alicui⁹ natiōis
nulla doctrīa cuiuſcūq̄ʒ ſecte:que ita ſit ſ̄ʒ phiaʒ
moralē:que ita ſapienter viuat vt lex xpianorū
pp qd̄ maximi philoſophi d̄ oī natione ad eccle
ſiam conuerſi cōfugerūt relictis erroribus. Vñ
in figurā dr̄.i.macha.6. Refulſit ſol in clypeos
aureos:⁊ fortitudo gentiū diſſipata eſt:q2 cū lu
men fidei refulſit in ſapia doctoꝝ:qui pus erant
gentiles: fortitudo rōnum gentiliū ānullata ē

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ Apparet ſapiētia maxima eccleſie in ſacramentis ſuis. Nihil.n.fit circa ſacramēta veteris ꝛ noui teſtamēti vbi non aſſignetur ratio magne ſapie: ꝛ ſimiliter ī omnibus cerimonijs ꝛ cultu xpiane religionis. Quare enim ſint ſeptem ꝛ non plura ſacramēta: quia in talibus materijs magis ꝙ̄ in alijs: quā efficaciā habeant ꝛ vnde: qd ſignificēt reſpectu pteritoꝝ preſentium vl' futuroꝝ ū omnia ſunt plena ſapientia: in cuius figurā dicitur: ꝙ nil erat in templo: quod auro nō tegeret: ſic in tēplo eccleſie nil ē: in quo nō reluceat aurum ſapientie diuine. Unde ꝛ regina ſabba ſapiēs multum: cū veniēs hieroſolymā vidiſſet domū ſalomonis ꝛ ordinē domus ꝛ cibos mēſe ꝛ ordinē miniſtrā tium mirabiliter cōmendauit ſapiētiā eiꝰ ſtupefacta. Nec de aliquo īterrogauit ad qḋ ei nō ſatiſfacerꝫ ꝛ .Ro.io. Sic gentilitas ī ſuis ſapiētibꝰ philoſophis: audiēs famam ſapiētie chriſti: cum acceſſit ad eum per fidē: ꝛ vidit ordinē domus .i.eccl'e: ꝛ miniſtroꝝ diſtinctiones ꝛ ſacramētoꝝ refectiones, vt cibos: admirata eſt ſapiētia eius dicēs: Maior eſt ſapiētia tua ꝙ̄ rumor quē audiui in terra mea: ꝛ nō poterā credere narrātibꝰ ꝛ cetera. Tertio apparet ex laboribꝰ ꝛ tormētis: per patiētiā dignoſcitur ſapiētia viri ait ſapiens. Sapiens ñ cōturbabit: quicquid aduerſi acciderit ei ait ſeneca. Quis numerare poſſet labores ꝛ dolores cruciatꝰ duriſſimos multiplices ꝛ diutinos: quos ꝑpeſſa eſt eccl'a ꝑ cōſuatione vitatꝫ doctrīe ſue. Et vnde martyres tāta tolerauerūt niſi ex clara ꝛ certa noticia quā hēbant diuinoꝝ ſupnoꝝ ꝑmiſſorū. Tāꝙ̄ aurū ī fornace probauit electos dominꝰ dicit eccl'e. Quia ſicut aurū ꝑ hᵒ ꝙ ī igne diu moratꝰ ñ ꝯſumit: ſed ꝑficit ꝛ lucidiꝰ reddit: ita fideles in fornace tribulationis non defecerunt in ſapiētia: ſed magis claruerūt creſcentes in dei cognitione: ꝛ alios traxerūt ad dei noticiā. Et ſic pꝫ veſtitꝰ deauratꝰ ſapīe eccl'e.

Tertio varietas ſtatu/

um notat cū addit circūdata varietate.ſ.ſtatuū officiorū ꝛ graꝝ. Ut.n.ait apl's.i.cor.iz. Diuiſiones gratiarū ſūt vꝫ ī eccl'ia.idē āt ſps eas cōferēs Et diuiſiones adminiſtrationū ſūt: idē aūt dñs Et diuiſiones operationū ſunt: idem vero deus: qui operatur omnia in omnibꝰ prout vult. Gratia quidē gratū faciens in omnibꝰ fidelibꝰ: qui ſunt ī eccleſia merito eſt. Sed gratie gratis date: vt ꝓphetia opatio miraculoꝝ ꝛ huiuſmōi in eccleſia quidē ſunt: ſed non oēs eas habēt: imo pauci ꝛ vnus vnā: alius alterā. Adminiſtrationes etiā officia ꝛ ſtatus fideliū ſunt varij. Notādū etiā ꝙ eccleſia nomen eſt grecum: ꝛ latine dicitur conuocatio ſm iſidorū in libro etymo. qꝛ.ſ. oēs ad ſe vocat: ꝛ dr̄ catholica: quod interpretat vniuerſalis. Uniuerſale aūt dicit qḋ multa diuerſa ꝛ varia cōprehendit in vnū: ſicut omīa animalia: que ſunt quaſi innumera ꝛ varia ꝯprehenduntur ꝛ conueniunt in vno genere animalitatis. Sic eccleſia ita eſt circūdata varietate locoꝝ tēporū ſtatuū ſeu ꝯditionū hominuꝫ: ꝙ vnitatem ſeruat fidei ꝛ dilectionis vnius: vnū verꝫ deū colens: ꝛ ad ipſum vt ad vltimuꝫ finē tēdēs Varietas ergo eccleſie in locis oſtendit: qꝛ nō ſolum in vno loco: ſed vbiꝙ̄ terrarum diffuſa ē per vniuerſum orbem: vt ſicut ſponſus eius eſt dominus vniuerſorum: ſm illḋ iob. Opꝰ manuū eius ſunt vniuerſi ſicut ait ps. Conuertentur ad dominū vniuerſi fines terre.ſ.ad fidē eccl'e: ꝛ adorabunt eū vniuerſe familie gentium. Dic ꝛ hiero.ad euandrū. Nec altera romane vrbis eccleſia: altera totius vrbis eſt. ꝛ gallie ꝛ britañie ꝛ africa ꝛ perſis ꝛ oriens ꝛ india vnuꝫ xp̄m adorant. vnā regulam ſeruant veritatis: di.93. legimus. ¶ Attēdit ſc̄o iſta varietas reſpectu tēpoꝝ. per varia.n.tempora per varias etates: quaſi ꝑ ſeptē dies magne hebdōade totiꝰ temporis ī pñti militat vita: vt primus dies ſit etas ab adam vſꝙ̄ ad noe. ſecūdus a noe vſꝙ̄ ad abrahā. tertius ab abrahā vſꝙ̄ ad dauid. quartus a dauid vſꝙ̄ ad tranſmigrationem babylonis. quintus a tranſmigratione vſꝙ̄ ad xp̄m. ſextus a chriſto vſꝙ̄ ad antixp̄m. ſeptimꝰ ab ātichriſto vſꝙ̄ ad finē mundi. Hec eccleſia per vineaꝫ deſignata in parabola a xp̄o dicta Mat. 20. ab abel iuſto vſꝙ̄ ad vltimuꝫ electū: qui naſciturus eſt in fine mūdi. quot ſanctos ꝓtulit: tot quaſi palmites miſit. Inquit grego. ī omel. dicit eccl'ia īchoaſſe potiꝰ ī abel ꝙ̄ in adam: quia adam ꝛ ſi ꝑmo innocens ꝛ plenus gratia fuerit: ꝛ poſt lapſū de peccato penituerit vt dicit ſapiētie: ꝛ augꝰ. ō pe. di.i. ſicut primi. tamen qꝛ ꝑ inobedientiam eius infectum fuit totum genus humanum originali peccato: iō non videtur congruere principiū eccleſie ſibi: ne eccleſia videat initium habuiſſe a peccato ſeu a peccatore: ſed abel ſanctus ꝛ iuſtꝰ fuit: iniuſte perſecutionem ꝛ mortē a germano ſubſiſtens. in hoc etiā figurās: qꝛ eccleſia ꝛ collectio bonorū a fratribus ſuis perſecutiones ꝛ tribulationes paſſura eſt. Unde grego. Abel eē renuit: quē caym malicia nō exercet. 7.q.i.§.vlt. Dicit ēt aliquādo eccleſia īchoaſſe ab aduentu ſpiritꝰ ſancti ī diſcipulos in die pēthecoſtes: qḋ ponit Iſidorus. Et hoc nō ſimpliciter: ſꝫ quātū ad plenitudinē ī perſonis ꝛ gratijs: ꝛ quantum ad dilatationē eiꝰ per orbē: ꝛ fidē explicitā articuloꝝ: que in veteri teſtamēto fuerat implicita: eadē tñ in ſubſtātia: vt ait aug. ¶ Attendit tertio iſta varietas rōne ſtatuū ꝛ conditionū ꝛ officioꝝ fidelium: q̄ ſunt varia: vt dicet īfra: ꝛ iō circūdata dicit varietate.

Pro maiori declaratio

ne huiꝰ materie ſtatus: ad quam intitulatur iſta pars tertia. Nota ꝙ ſtatus poteſt ſumi tripliciter. Uno modo proprie ꝛ ſtricte: ꝛ ſic ſumit ſm Tho. in iſto.§. ꝛ duobꝰ ſequentibus.ſ. de ſtatu ꝑfectionis. Secūdo modo largius: ꝛ ſic ſumitur

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſm aug.ð anchona in.§.4.qui incipit ſciendu₃
Tertio modo largiſſime ꝛ iꝑprie pro exerci
tio vel officio vel modo viuendi: cui qs eſt ap/
plicat᷒.Et ſic ſumit̃ titulus partis hui᷒.Proprie
igit̃ ꝛ ſtricte loquẽdo ſtat᷒ ĩ corporalib᷒ ĩportat
rectitudinẽ hõĩ ꝯñalẽ:ꝛ ꝗetudinẽ difficile mobi
lẽ:vt.ſ.hõ ſic ĩ corpore ſe hẽat:vt caput eius in
ſupiora tẽdat:ꝛ cetã mẽbra cõuenienti ordĩe diſ/
ponantur:ꝛ vt homo quieſcat.Vñ iacens vel ſe
dens nõ dr̃ ſtare:ſed qñ rectus manet.Et qui ẽt
recti ſunt nõ dicũtur ſtare niſi quieſcant non diſ
currant.ꝑ primo dr̃ eze.2.Fili hominis ſta ſup
pedes tuos.pro ſcðo dr̃.1.cor.15.Stabiles eſto/
te ꝛ ĩmobiles ſm tho.Et ſic ꝑꝑe ꝛ ſtricte ſtatus
ĩportat quãdam firmitatẽ ineſſe ſp̃uali ex obli/
gatiõe cũ quadã ſolẽnitate:ſic̃ ĩ religioſis ꝛ epis.

Circa ſtatu₃ ergo ſpi/

ritualem tria nõ.Primo euidentiam eſſentie.
Secundo conuenientiam exiſtentie.
Tertio differentiam inherentie.
Quantũ ad primũ.Ad ſtatu₃ ciuilẽ ꝛ precipue
ſpiritualis perfectionis 3ᵃ requiruntur.Cõditio:
Obligatio: ꝛ Solẽnizatio.Et q̃tũ ad cõditio/
nẽ requiritur ꝙ quis ſit ſui iuris vt liber. vel al
terius vt ſeruus.Eſt autem duplex ſeruitus ſpi/
ritualis:ſicut ꝛ duplex libertas.Eſt.n.ſeruit᷒ pec
cati:cũ.ſ.quis ex habitu peccati inclinat̃ ad ma/
lũ:ꝛ ſeruitus iuſticie.cum.ſ.quis ex habitu iuſti/
cie ĩcliñatur ad bonũ.Similit̃ ẽ duplex libertas
A peccato v₃ ꝛ hi᷒ eſt cum quis ex inclinatione
quã habet ad malum nõ ſuperat̃ ab eo propter
iuſticiã idest virtutem que in eo eſt.Libertas a
iuſticia econtra eſt:cum quis ꝑpter amorem iu
ſticie non retardat̃ a malo.Et de vtraq₃ ſeruitu
te ꝛ libertate ait apoſtoluſ.Ro.6.Cu₃ ſerui fui/
ſtis peccati liberi fuiſtis iuſticie.Nunc autem li
berati a peccato ſerui facti eſtiſ iuſticie.Verũtñ
q₂ homo ſm naturalẽ inclinatione₃ inclinat̃ ad
iuſticiã.peccatum autẽ eſt contra naturalẽ ratio
nem cõſequens ẽ vt libertas a peccato ſit vera
libertaſ que cõiungit̃ ſeruituti iuſticie.q₂ per v/
trũq₃ tendit homo in id qð eſt ꝯueniẽs ſibi.Et
ſeruitus peccati eſt vera ſeruitus:cui cõiungitur
libertas a iuſticia.Et iſta ſeruit᷒ dñi ſeu iuſticie
ꝛ libertas a peccato ponit hominẽ in ſtatu ſpiri
tuali quo ad deũ qui ĩtuet̃ cor.2º.ad ꝯſequẽdũ
ſtatũ ſpiritualem quo ad eccleſiam requirit̃ ali
liqua obligatio vel abſolutio.Non.n.ex hoc ꝙ
aliqs ſeruit alicui efficit̃ eius ſeruus vel ſtat᷒ ſer/
uilis.Nam ꝛ liberi ſeruiũt in aliquib᷒ alijs.Ad
Gal.5.Per charitatem ſpirit᷒ ſeruite inuicẽ.Ne
q₃ ex hoc ꝙ deſinit ſeruire efficit̃ liber:ſicut pa/
tet de ſeruis fugitiuis.S₃ proprie ille eſt ſeruus
qui obligatur ad ſeruiendum:ꝛ ille liber qui ab
ſoluit̃ a ſeruitute.Tertio requiritur ad hoc ſolẽ
nizatio quedam.Oportet enim ꝙ predicta ob
ligatio cum aliqua ſolennitate fiat:ſicut ꝛ ĩ cete
riſ que inter homines habent perpetuam firmi
tatem:quedam ſolennitas adhibet̃.Et hoc fit
religioſis per profeſſionem epiſcopis per conſe/
crationem.Ray.poſt Tho.22.q.183.

Quantu₃ ad ſecunda₃

ſ.ð ꝯueĩẽtia ꝛ ð ẽẽntia diuerſoꝝ ſtatuũ ĩ ea.Sci
ẽdũ ꝙ decuit eẽ ĩ eccl̃ia diuẽſitatẽ ſtatuu₃ offi
cioꝝ ꝛ graduũ ꝑpt̃.3ᵃ bõa q̃ inde ſequuntur.ſ.
Ad perfectionem maiorem.
Ad actionem expeditiorem. eccl̃ie
Ad decorem excellentiorem.
Primum.ſ.ꝙ decuit varietas ſtatuum ĩ eccle/
ſia ad maiorem perfectionem ſic declaratur.ſi/
cut in ordine rerum naturalium perfectõ que ẽ
in deo ſimpliciter ꝛ vniformiter inuenitur.In
vniuerſitate autem creaturaꝝ nõ poteſt niſi diſ
formiter ꝛ multipliciter reperiri.Ita ꝛ pleĩtudo
gratie q̃ in xp̃o ſicut in capite adunatur diuerſi/
mode ꝛ multipliciter redũdat ad membra eius
Et hoc eſt qð dicit apoſtol᷒ ad Ephe.4.Ipſe de
dit quoſdam apoſtolos:quoſdam autem pro/
phetas:alios euangeliſtas:alios paſtores ꝛ doc/
tores ad conſumationem ꝛ perfectionẽ eccleſie.
¶Secundo varietas ſtatuũ partium ad neceſſi
tate₃ actionũ que ſũt neceſſarie eccleſie.Rõ eſt
q₂ ad diuerſas actiões eccleſie oportet diuerſos
homines deputari ad hoc ꝙ expediti᷒ ꝛ ſine cõ
fuſione oĩa pagantur.Unde apoſtolus Ro.xij
Sicut in vno corꝑe multa mẽbra habemus:nõ
autẽ oĩa mẽbra vnum actũ habẽt.Ita multi ſu
mus vnu₃ corpus ĩ xp̃o.Et moyſi fuit a Jetro
conſultum ꝛ bñ ꝙ conſtitueret diuerſos officia/
les ad gubernationẽ aptiorẽ populi Exo.¶Ter
tio hoc congruit ꝑꝑ maiorem pulchritudinem
q̃ conſiſtit in varietate cũ quodam ordine.Vñ
2 thy.2º.dr̃ ꝙ in magna domo.ſ.eccleſie ſt non
ſolum vaſa aurea ꝛ argentea ſed ꝛ lignea ꝛ fic
tilia qð eſt ad decore₃ domus.Et in laude₃ ſpõ
ſe eccleſie dicitur in pſ.Circumamicta varieta
te.ſ.ſtatuum ꝛ officioru₃.In cui᷒ figura₃ legitur.
3.R.10.ꝙ regina ſabba videns domum ſalomo
nis que ſignat eccleſiam ꝛ ordinem miniſtranti/
um nõ remanſit ĩ ea ſp̃s.ſ.pre ſtupore.hec tamẽ
multiplicitas ſtatuũ officiorum ꝛ rituum q̃ ſunt
ĩ eccleſia nõ tollit vnitatẽ eius que perficitur ꝑ
vnitatẽ fidei charitatis ꝛ pacis.S₃ illud ephe.
4.Ex quo totum corpus cõnexu₃ per charitatẽ
cõpactum per fide₃ ꝑ oẽ₃ iũcturã ſubminiſtratõis:
dum.ſ.vnus alij ſeruit Ray.poſt tho.22.q.183.

Quantum ad tertium

ſ.de differentia ĩhẽntie.Sciendũ ꝙ hec duo diſ
ferunt perfectio perſone ꝛ ſtatuſ perfectiõis nec
econtra.hoc ꝑbatur tripliciter.
Ratione.
Inductione.
Auctoritate.
Ratio ad hoc eſt:q₂ hoc dr̃ perfectius ex eo ꝙ
habet actum perfectũ dilectionis ꝛ gratie.Sed

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

dicitur eſſe in ſtatu perfectionis ex eo ꝙ obligat
ſe ꝑpetuo ad ea que ſunt perfectionis: cuꝫ aliqua
ſolenitate vt dictum eſt. Hec autem ſunt diuer-
ſa inductione ꝓbatur diuerſitas. Inductione ꝓ-
batur diuerſitas hoꝝum. Aliqui ſunt in ſtatu ꝑfe
ctiōis ꝗ carēt ⁊ charitate ⁊ gratia ſicͭ mali epi ⁊
mali religioſi ⁊ ecōuerſo. Aliqui ſunt qui habēt
perfectionē gratie ⁊ dilectionis ⁊ tamen non ſūt
in ſtatu perfectionis: vt ſūt ſeculares perfecti. Si
cut Ludouicus ſanctus rex francoꝝ. Auctorita
te ꝓbatur: qꝛ aliqui obligant ſe ad id qd̄ nō ſer-
uant ⁊ ecōtra. Aliqui ſeruant id ad qd̄ ſe non ob
ligant vt patet ī ꝑabolis Mathe. xi. de duobꝰ fi-
lijs quoꝝum vnus īperāte patre ⁊ dicente vade
in vineā ⁊ operare Rndit nolo ⁊ tn̄ poſtea iuit.
alter dicenſ eo nō iuit Scut ait Origenes Mul
ti ꝓmittunt multa ꝓ deo facere ⁊ parū operātur
⁊ ecōtra. ¶ Notandū ēt ꝙ multi poſſunt dici eē
in ſtatu aliquo ꝗ tn̄ non ſunt in ſtatu perfectiōis
¶ Nam in ſtatu perfectionis ponit hoīem obli
gatō perpetua cū ſolēnitate ad ea que ſūt perfec
tionis. Et hanc obligationē hn̄t religioſi ⁊ epi, n̄
autem alij curati clerici vel ſeculares etiam per-
fecti viri Ray. poſt tho. vbi ſupꝛa.

Sumēdo ſtatū ſecūdo

modo ⁊ largius. ſ. ſm ꝙ homo cōſtituitur perpe
tuo ad cultū dei perpetua obligatione. Sciendū
ꝙ oīs ſtatus ꝑfectio ē a xp̄o effectiue inchoata.
Pro cuius declaratione dicit auguſtinus de an
chona li. de ptāte eccleſiaſtica: ꝙ ſtatus nunc ſu-
mitur ſm ꝙ ex ptāte eccleſiaſtica vel ex aliquo
ſacramēto in vita ſp̄uali hō conſtituitur ⁊ oꝛdia
tur ad cultum dei. Perfectum āt dr̄ ꝓpe id qd̄
pōt attigere ꝓpe virtuti ⁊ ꝓpo fini: vt dr̄. 7. phy
ſicoꝝ. Finē āt noſtre beatitudinis non attingemꝰ
niſi per xp̄m: iuxta illud ad hebꝛe. x. Hn̄tes fra-
tres fiduciam in introitu ſanctoꝝ in ſāguine xp̄i.
Poteſt ergo dici: ꝙ in vita ſp̄uali aliquis acqrit
ſtatum cōis cultus xp̄ianoꝝum cū perpetua obli
gatione: ⁊ eſt iſte ſtatus coniugatoꝝ. Alius acq-
rit ſtatum cū diuini cultus adminiſtratione: ⁊ ē
iſte ſtatus clericoꝝ. Alius acquirit ſtatum cū ope
rum perfectiōe ſeu ſupererogatione: ⁊ iſte eſt ſta
tus religioſoꝝ. Alius acquirit ſtatum cum aīarū
perpetua inſtructione: ⁊ iſte eſt ſtatus pꝛelatoꝝū.
Statum autem cōiugatoꝝ xp̄s rctificauit. mat.
6. cum dixit: dictum eſt antiquis. Quicunqꝫ di-
miſerit vxoꝛem ſuam facit eam mechari. Qꝛ āt
matrimonium habeat ſpiritualem perfectioneꝫ
annexam cōſequitur ex eo: ꝙ eſt ſacr̄m eccleſie.
Et tale ſacr̄m eſt perfectum in xp̄i incarnatione
quando copulata eſt diuina natura hūane: quaꝫ
coniunctionē ſignificat matrimonium. Statum
clericoꝛuꝫ xp̄s compleuit ⁊ terminauit: cum ait
mat. 5. Niſi abūdauerit iuſticia veſtra pluſqꝫ ſcri
barum ⁊ phariſeoꝝ: non intrabitis in regnuꝫ ce-
loꝛum: vbi dicit gloſa ꝙ oñdit xp̄us diſcipulos
ſuos perfectiores eē magiſtris veteris legis: qꝛ

illoꝝ erat iuſticia figurata: iſtoꝝ cōpleta ⁊ termi
nata illoꝝ iuſticia erat in verbo: iſtoꝝ in opere ⁊
ſermone. Statuꝫ religioſoꝝ xp̄s ſpecificauit: qn̄
adoleſcenti interroganti quid ſibi deeſſet ad vi
tam ſp̄ualē: rn̄dit mat. 19. Si vis perfectuſ eē: vē
de oīa ⁊ da pauperibus ⁊ ſequere me. Sed ſta-
tum pꝛelatoꝝ trina confeſſiōe firmauit qn̄ petrū
ter interrogando: ſi eū diligeret plus alijs: ⁊ ipo
rn̄dēte. Tu ſcis qꝛ amo te: dixit ei ter paſce oues
meas. Jo. vlt. Tūc ē verus ꝑlatus ⁊ paſtoꝛ noīe
⁊ re qn̄ dilectionē plenā hēt vt ſubſtantiā coꝛpꝰ
⁊ vitam ponat ꝓ grege ad paſcendū ipſum verbo
exēplo ⁊ coꝛpali cibo ī quātū pōt. Et ſic oīs ſta
tꝰ ꝑfectio ⁊ rectificatio ē a xp̄o effectiue īchoata.

Sumendo ſtatū tertio

modo reperitur eē multiplex: qꝛ aliqui ſūt dedi
ti vite actiue: vt cōiter laici. Alij vite contēplati-
ue: vt clerici ⁊ religioſi. Alij vite mixte vt pꝛela-
ti. De his tribus dr̄ in figuram eze. Si fuerint hi
tres noe iob ⁊ daniel in medio eius: hi ſaluabūt
aīas ſuas. Noe qui rexit arcam in diluuio ſigni
ficat pꝛelatos: qui regunt arcam eccleſie in aquiſ
tribulationis. Job coiugatus ⁊ opibus miſicoꝛ
die deditꝰ ſignificat actiuos. Daniel qui fuit ab-
ſtinens ⁊ oꝛonibus ⁊ viſiōibus deditus: ſignifi-
cat contēplatiuos. Et hi. ſ. actiui laici ɔtēplatiui
clici ⁊ rligioſi ⁊ ꝑlati ſi ſit ī medio eccl̄ie. i. ī vnita
te ⁊ virtute degentes ſaluāt aīas ſuas. Quibꝫ
hoꝝ ſtatuū diſtiguit ī diuerſa officia ⁊ exercitia.
Nā laici aliq ſūt cōiugati: alij virgīeſ alij ī vidui
tate. Itē alij dn̄i alij milites alij doctoꝛes alij me
dici alij artifices alij agricltoꝛes. Clicoꝝ ēt alij
ſacͤdoteſ alij diacōi alij ſbdiacōi alij ī mīoibꝰ. Et
hoꝝ alij dcāi alij archidiacōi alij cātoꝛſ alij vica
rij alij delegati ⁊ hꝰ. Religioſoꝝ ēt alij anacho
rite alij cenobite ⁊ monachi alij canōici rgulaꝛs
alij mēdicantes. Et hoꝝ etiā ſunt diuerſi mōi vi
uendi ſm varias regulas ⁊ cōſtitutiones ſuaſ: vt
ꝑdicatoꝝ minoꝝ heremitarū ⁊ hꝰ. ¶ Pꝛelatoꝝ
etiā diuerſi ſūt gradꝰ: qꝛ alij epi alij archiepi alij
ꝑriarche alij cardinales. Deniqꝫ ſupꝛemꝰ ē ſūmꝰ
pontifex. Vn̄ apo. ad ro. 2. ⁊ i. coꝛ. 12. loquit̄ dē ec-
cleſia ad ſimilitudinē coꝛpoꝛis humani. Diuerſa
igr̄ mēbꝛa diuerſi fideles in diuerſis ſtatibꝰ. Ac
tꝰ eoꝝ diuerſi ſūt ſꝫ diuerſa officia ⁊ exercitia eo
rum ⁊ mēbꝛa quidē excellētioꝛa: puta oculi vel
caput nō cōtēnunt īferioꝛa: vt pedes: ſed diligūt
ea: qꝛ ⁊ neceſſaria ſūt eis in actibꝰ ſuis: ita ſupio-
ris gradus vl̄ officij ꝑlati ⁊ dn̄i n̄ dn̄t contēnere
ſubditos ⁊ plebeos. Itē qōlibet mēbꝛū cōtētat̄
de officio ſuo: nec ſe itromittit de officio alterꝰ:
niſi ī adiutoꝛiū: ita qlibet dꝫ ɔtētari dē ſtatu ſuo
nec dꝫ itromittē ſe vl̄ auferre eiꝰ officiū: ſꝫ iuuare
Itē gaudet qōlibet mēbꝛū de bono alterꝰ: ⁊ do
let ⁊ cōpatit̄ dē malo illꝰ: ita qlibet dꝫ gaudē cū
gaudentibꝰ in bonis eoꝛum: ⁊ flere cū flentibꝰ in
malis. Et ſic eccl̄ia regia aſtat a dextris dī moꝝ
hōeſtate ī veſtitu deaurato ſapīe claritate: circū-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf